

WALTER BENJAMIN
Sanatta ve Edebiyatta Eleştiri

WALTER BENJAMIN (1892-1940) Berlin’de varlıklı bir Yahudi ailede doğdu. Felsefe eğitimini tamamladıktan sonra Bern Üniversitesi’ne devam etti ve 1919’da “Alman Romantizminde Sanat Eleştirisi Kavramı” başlıklı doktora tezini sundu. 1920’li yıllarda, Baudelaire ve Proust çevirilerinin yanı sıra, Hölderlin, Dostoyevski ve Goethe üzerine çalışmalarını yayımladı. Aynı dönemde Adorno, Horkheimer, Marcuse gibi Frankfurt Okulu kurucuları ile birlikte “eleştirel kuram”ın temellerini attı. 1920’lerin ortasından itibaren, düşüncesinde, başta Georg Lukács ve Bertolt Brecht olmak üzere Marksist edebiyat kuramcılarının etkisi hissedilmeye başladı. “Tek Yönlü Yol”, “Üretici Olarak Yazar” gibi metinler, bu dönemin ürünüydü. 1929’da “Sürrealizm: Avrupalı Aydının Son Fotoğrafi” başlıklı metnini yazdı. Marksizm kadar sürrealistler de Benjamin’i derinden etkiledi. 1927’de başlayıp ömrünün geri kalanını vakfettiği, fragmanlardan oluşan *Passagenwerk*’i (Pasajlar Yapıtı) “sürrealizmin felsefede uygulanması” olarak tanımlıyacaktı. Ağır ekonomik sıkıntılara ve Nazilerin Avrupa’da artan tehdidine rağmen, *Pasajlar Yapıtı* çalışmasına ara vermek istemediğinden Paris’ten zamanında ayrılmadı ve geçici olarak bir toplama kampına götürüldü. Çıktıktan sonra, Frankfurt Okulu’ndan arkadaşlarının kaçtığı New York’a gitmek üzere İspanya’ya ulaşmaya çalışırken sınır kontrolü sırasında alıkonulunca hayatına son verdi. “Tarih Felsefesi Üzerine Tezler”, ölümünden kısa bir süre önce yazdığı son metniydi.

PHILIPPE LACOUÉ-LABARTHE (1940-2007) Fransız felsefeci, edebiyat eleştirmeni ve çevirmen. Heidegger, Derrida, Lacan ve Alman romantizmi üzerine çalışmaları; Nietzsche, Hölderlin ve Benjamin’den yaptığı çevirileri bulunuyor. Strasbourg Üniversitesi’nde felsefe ve estetik dersleri veren Philippe Lacoue-Labarthe’in, *Deneyim Olarak Şiir* (1986), *Heidegger, Sanat ve Siyaset* (1988), Jean-Luc Nancy’yle birlikte kaleme aldığı *Edebi Mutlak: Alman Romantizminde Edebiyat Kuramı* (1978) ve *Faşizmin Mekanizmaları* (1981) gibi eserleri var.

FRED RUSH Indiana Notre Dame Üniversitesi Felsefe Bölümü’nde doçent. Kant, Hegel, Heidegger ve Frankfurt Okulu üzerine çalışmaları bulunuyor. *Internationales Jahrbuch des Deutschen Idealismus* [Uluslararası Alman İdealizmi Yıllığı] adlı derginin editörlüğünü yürüten Rush’ın, Kant sonrası Alman felsefesinde ironi kavramını konu alan kitabı yakında yayımlanacak.

sanathayat

DİZİ EDITÖRÜ Ali Artun

Sanat, tinselliği hep yeni baştan, hep yeni biçimlerde, günümüzdeki ve geçmişteki hayatta olup bitenlerle birleştirir.

Sanat, tarihin tek tek olaylarına değil, onların bütünlüğüne bağlanır; kendini sonrasızca yetkinleştiren insanlığın görüş açısından, olaylar bütününi birleştirerek ve somutlaştırarak özetler. Eleştiri, insanlık idealini ayakta tutmaya çalışır.

Friedrich SCHLEGEL

WALTER BENJAMIN

Sanatta ve Edebiyatta Eleştiri

ALMAN ROMANTİZMİNDE
SANAT ELEŞTİRİSİ KAVRAMI

*Der Begriff der Kunstkritik
in der deutschen Romantik*

ÇEVİRENLER
Elçin Gen - Mustafa Tüzel

i l e t i Ő i m

Der Begriff der Kunstkritik in der deutschen Romantik

© Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 2008

Walter Benjamin. Werke und Nachlaß. Kritische Gesamtausgabe Band 3
ed. Uwe Steiner

•

İletişim Yayınları 1458 • sanathayat dizisi 18

ISBN-13: 978-975-05-0746-5

© 2010 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2010, İstanbul

•

DİZİ EDİTÖRÜ Ali Artun

YAYINA HAZIRLAYAN Elçin Gen

ALMANCA REDAKSİYON Elif Daldeniz

KAPAK TASARIMI Özlem Özkal - Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Elçin Gen

DİZİN Asude Ekinci

BASKI ve CİLT Sena Ofset

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

•

sanathayat

Theodor Adorno

KÜLTÜR ENDÜSTRİSİ - KÜLTÜR YÖNETİMİ

•

Charles Baudelaire

MODERN HAYATIN RESSAMI

•

George Simmel

MODERN KÜLTÜRDE ÇATIŞMA

İletişim Yayınları

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han No. 7 Çağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ / Walter Benjamin'in "Alman Romantizminde Sanat Eleştirisi Kavramı"	
PHILIPPE LACOUÉ-LABARTHE	7
SUNUŞ / Jena Romantizmi ve Benjamin'in Eleştirel Epistemolojisi	
FRED RUSH	27
WALTER BENJAMIN	
Alman Romantizminde Sanat Eleştirisi Kavramı	59
GİRİŞ / Sorunun Ortaya Konuluşundaki Sınırlamalar	61
• Kaynaklar	64
BİRİNCİ BÖLÜM / Düşünseme	71
• Fichte'de Düşünseme ve Koyma [Setzung]	71
• Erken Romantiklerde Düşünsemenin Önemi	79
• Sistem ve Kavram	94
• Erken Romantizmin Doğa Bilgisi Teorisi	107

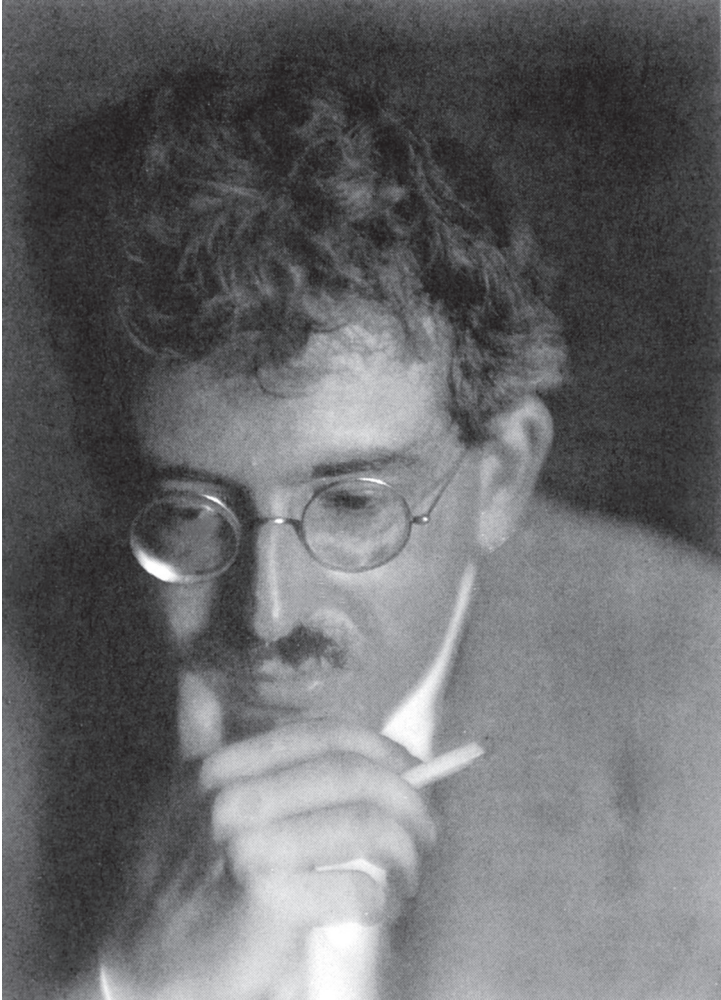
İKİNCİ BÖLÜM / Sanat Eleştirisi	121
• Erken Romantizmin Sanat Bilgisi Teorisi	121
• Sanat Yapıtı	131
• Sanat İdeası	146
SONSÖZ / Erken Romantizmin Sanat Teorisi ve Goethe	175
Alıntılanan Yazılar Listesi.....	187
Dizin.....	191

SUNUŞ

•

**Jena Romantizmi ve
Benjamin'in
Eleştirel Epistemolojisi**

FRED RUSH

Walter Benjamin

Jena Romantizmi ve Benjamin'in Eleştirel Epistemolojisi*

Babil Tüneli kazıyoruz.

Kafka, *Nachgelassene Fragmente*

Benjamin ile Adorno arasındaki pek çok ortak noktadan biri de, akademik başarısızlıklarıdır. İkisi de, heterodoks Kantçı Hans Cornelius'un danışmanlığında Frankfurt Üniversitesi'ne doçentlik tezlerini sunar, ikisi de reddedilir. Adorno'nun tezi pek umut vaat etmeyen bir konuyu ele almaktadır: Kant'ın yetilere dayalı psikolojisiyle, Freud'un bilinçdışı kuramını ilişkilendirmeye çalışır.¹ Benjamin'in çalışması ise, başarı olasılığı çok daha düşük bir konuyu ele alır: Alman Barok tiyatrosunda alegorinin işlevi, *Alman Trajik Tiyatrosunun Kökeni*. İkisi de jüriden onay alamamış olsalar da, Benjamin'in Adorno'dan daha talihsiz olduğu söylenebilir: Tez kurulu, reddedilmenin utancına maruz kalmasın diye doçentlik adaylığını ve kitabını geri çekmesini tavsiye eder, Benjamin de bu tavsiyeye uyar.

Kant ve Freud'la ilgili doçentlik tezi, Adorno'nun düşüncelerinin gelişiminde önemli bir yer tutmaz. Zaman için

* "Jena Romanticism and Benjamin's Critical Epistemology", *Walter Benjamin and Romanticism* içinde, (ed.) Beatrice Hanssen ve Andrew Benjamin (Londra, New York: Continuum, 2002). Continuum International Publishing Group'un izniyle yayımlanmıştır – e.n.

de tezin reddedilmeyi hak ettiğini düşünmüş olsa gerektir ki, bu konuya bir daha dönmez. Ancak Benjamin için durum farklıdır. Uğradığı hayal kırıklığını metanetle göğüsleyip yoluna devam etmiş olsa da, her zaman, genel düşünce-sinde bu kitabın çok önemli bir yeri olduğunu savunmuştur. Dahası, bu kitaptaki görüşleri genç Adorno üzerinde de muazzam bir etki yaratmıştır. Çünkü Benjamin, *Alman Trajik Tiyatrosu* çalışmasında, eleştirel kuramın ilk safhalarındaki gelişiminde kilit yer tutan bazı kavramları ortaya atar veya mevcut kavramları geliştirir. Kavram konstelasyonu, fragmanlara dayalı felsefi anlatım tarzının önemi ve dilin doğasıyla ilgili çok özgün bir görüş, bunlardan birkaçıdır.

Bu metinde, Benjamin'i, ilk dönemlerdeki düşüncesinin bütünlüğünü öne çıkaran bir bakış açısıyla ele alacağım; ilk dönemler derken, *Alman Trajik Tiyatrosu* çalışmasıyla noktalanan dönemi kastediyorum. Özellikle, bu çalışmanın “Önsöz” kısmında yer alan epistemolojik kuram açısından romantizmin önemi ve Benjamin'in bu bağlamdaki çalışmaları üzerinde duracağım. Romantik gelenek içinde, Benjamin'in eleştirerek benimsediği, benim de burada vurguladığım bir yaklaşımda, sanatın düzenlenişiyle ilgili Kant'a dayanan bir düşünce tarzı daha genel epistemik bağlamları da kapsayacak şekilde genişletilir. Romantiklerin Benjamin üzerindeki etkisini bu şekilde ortaya koyduktan sonra, “Mutlak” kavramının onun düşüncesindeki rolünü irdeleyeceğim. Bu bağlamda, *Alman Trajik Tiyatrosu* çalışmasına ek olarak, Marx'a yönelmeden önce kaleme aldığı iki eser üzerinde duracağım: “Kendi Başına Dil ve İnsan Dili Üzerine” (1916) adlı kısa makale ile “Alman Romantizminde Sanat Eleştirisi Kavramı” (1919) başlıklı doktora tezi.